

Abubă: (Abces alveolar) Umflarea gingiilor și a obrazului din pricina unui dinte stricat. Se descântă. (1) Vezi **Dureri de măsele**.

Adăpare: Adăpat. Dat. Otrăvire. Se descântă. Se bea untdelemn cu apă și cu lapte dulce. (35) Vezi **Otrăviri**.

Adusul laptelui: Pentru ca să aibă femeia lapte. Păsat cu sămânță de mărar să-i dai să beie, **mazăre** cu rădăcini de **pătrunjel** și **rozmarin** și floare de **nucșoară**, să se facă ciorbă și în toată vremea să mănânce nelipsit, pe lângă altele ce va avea gust. (30)

Adusul laptelui la femei: Când pierе țâța femeii sau când naște pentru prima oară și nu poate suferi copilul la piept, sau când nu-s răsarite și formate bine gurguile țâței, sau are dureri și nu-i vine lapte în primele zile după naștere, baba care face și pe moașa la țară rostește de pe undeva vreo doi căței mici și-i pune la pieptul femeii bolnave să sugă. Cățelei sug la sfârcuri până se pornește laptele. Dacă femeii îi coace țâța, baba îi unge gurguiul și pieptul cu untură de iepure sau cu osânză (grăsime) proaspătă de porc. Ca să-i vie laptele, să se puie pe piept **varză** acră.

Femeia cu copil mic de țâță trebuie să mănânce *ceapă* multă pentru a-i veni laptele. (27)

Adusul pe sus*: Când o fată e frântă de dragoste și nu mai poate de dorul iubitului ei flăcău (fecior), atunci îi face să-l aducă pe sus. Babele fac bozgoanele ce știu și feciorul vine pe sus ori de unde ar fi și într-o bună noapte fata se trezește cu el acasă. Când el zboară pe sus se zice că nu se aude altceva decât strigând „apă, apă!”. (8)

Aer stricat: Aerul stricat sau închis din casă se curăță și se primenește prin deschiderea cât mai deasă a ușii și a ferestilor. Asta o fac oamenii care înțeleg că aerul curat dă sănătate și lungește viața. (1)

Afumarea casei: Pentru afumatu-n casă, să strângi vara rădăcină de **iarbă-mare**, s-o înșiri pe o sfoară ca să se usuce și s-o ții de afumat, având un miros foarte plăcut. (30)

Aiureală: Aiurare. (Delir) Când omul bolnav vede ce nu este în jurul lui. (1)

Ajun: Sec. Post. (Abstinență) Postul este bun să-l ție oricine, dar cu măsură, și mai ales oamenii îmbuibăți (ghiftuiți) pot folosi mult. (1)

Albeață: Bolnavul de albeață vede greu ca printr-un painjeniș. O pată albicioasă-i cuprinde lumina ochiului și întunecă vederea tot mai mult.

Se caută ou de cocostârc se pisează mărunț coaja de ou ca o făină de grâu și după aceea, printr-o trestie, se suflă acest praf în ochiul bolnavului.

Cu o para de argint se taie albeața de pe lumina ochiului ori se freacă cu degetul muiat în zahăr praf.

La durerea de ochi se pun în ochi câteva picături de apă de *viță* ori se picură în ochiul bolnav câteva picături de lapte de femeie, care are un

copil băiat, și nu fată. Bolnavul de ochi să-și radă unghiile, să le puie într-o lingură și, amestecate cu țâță, să le bage în ochi. Cheag de ied să-l bei și cu zeama de *țilidonie* să te ungi pe lângă gât. Să pisezi *ceapă*, să amesteci cu miere și să pici în ochi. Cheag de ied să-l pui pe foc și să ștezi cu ochii, să te aburești. Să pisezi *pelin*, să faci blas-tor (cataplasma) și noaptea să pui la ochi. Coajă de *pepene galben* să pisezi și să pui la tâmpile și la ochi. Sau gălbenuș de ou amestecat cu praf de zahăr și frecat până se face ca o alifie. Cu această afilie se unge dimineața bolnavul la ochi. (27)

Albeața de pe ochi se vindecă cu ulei de păs-trăvi picurat în ochi. (15)

Se unge ochiul cu untură de șarpe. (35)

Albeața se rade cu un brici. Se mai rade cu foi de *morcov* uscate, cu o para de argint. Se mulge în ochi țâță de la o femeie și se pune praf de zahăr. Se pune praf de mărgean gogonat sau unt din boabe de *grâu*. Se suflă sare în ochi. Se mai aplică în ochi o alifie din albuș de ou, care se bate cu un bob de piatră vânătă, până ce albușul se întărește. Pe deasupra se leagă cu o bucată de mătase neagră. (29)

Albestreli*: Vezi. **Vânătăi.** **Lovituri.** **Păli-turi.** (15)

Albirea dinților: Pentru albirea dinților sau întărirea gingiilor. Se iau două dramuri de coajă de **chină-roșie**, două dramuri praf de spumă de mare, două dramuri coajă de **rodie**, două dra-muri praf de rădăcină de **micșunea**, un dram de praf de **cuișoare** și un dram clei de misă. Acestea toate, făcute praf subțire, se pun într-o cutioară și apoi să se frece des dinții și gingiile, că totdeauna vor fi curați și sănătoși. (30) Vezi **Întărirea gingiilor.** **Curățirea dinților.**

Alean*: Scârbă. Lâncezeală. Dor de ducă. Dor de dragoste. (8)

Alungarea țânțarilor din casă: Să afumi cu iarbă-mare și îndată se vor curăți din casă sau, în lipsa acesteia, să faci fum de tărâțe. (30)

Amărăciune*: Vezi Scârbă. (8)

Amețeli: Se afumă și se spală pe cap cu fier-tură de cătușnică ori de zmeuiță, ori de amândouă împreună. (17)

Amorțeală: Vezi Dambla. (1)

Amorțeala capului: Boala se capătă uneori dacă mergi la înmormântare alături cu preotul ori înainte și stai până se sfârșește îngropăciunea. Boala n-are leac.

Amorțeala mâinii: Să se frece cu oțet și după aceea să se lege mâna cu o coardă de ceteră (vioară)

Amorțire: Vezi Înțepenire. (1)

Apă la cap: (Hidrocefal) Este o boală mai ales la copii, care se nasc cu capul mare și care rămân proști. (1)

Apă la inimă: (Hidropericard) (1) Se descântă. Vezi Dureri de inimă.

Apă la plămâni: (Hidrotorax) (1) Vezi Boli de inimă. Boli de piept. Oftică ș.a.

Aplecate: (Indigestii) Bolnavul de aplecate simte o greutate la stomac, îl doare capul, îi vine mereu să se întindă, cascade, îl dor vinele gâtului și-l trage la somn nevoie-mare. Omului i se mai apleacă și din lăcomie. Baba, cum ghicește că bolnavului i s-a aplecat, îl întinde, îl trage, îl freacă cu untdelemn pe trup.

Se trage cu mujdei (*usturoi* pisat) ori cu mujdei cu oțet. Ori se zdrobește o *ceapă-albă*, se

presară bine cu cenușă, sare, oțet și *piper-negru*, se face o oblojeală și se leagă la buric. (27)

Se freacă mâinile, nasul, tâmplele, andrelele gâtului și trupul de la glezne în sus cu stupit, clăbuci de săpun și se descântă. (35) Vezi **Greață. Ciumuruială**.

Aprindere din rachiu: Când cineva leșină și se aprinde din prea multă băutură, să i se stoarcă în grabă în gură zeamă de balebă proaspătă de cal. (35) Să bea lapte cu *salcie*. (32)

Apucat: Apucatul dă mai cu seamă peste copiii mici. La început copilul bolnav doarme adânc, ori sare din somn și țipă, se chircește, i se încheștează fălcile, se zvârcolește și din ce în ce începe să gâfâie obosit.

În Muntenia se unge copilul bolnav pe corp cu tămâie pisată amestecată cu untdelemn. Se dă tămâie pisată să bea cu apă. Se descântă. (27) Vezi **Strâns**.

Armurar: (Pustula malignă) (1) Vezi **Boală-de-armurari**.

Ars-de-soare*: Vezi **Pârleală**. (8)

Arsură: La arsură proaspătă se pune lapte acru ori baligă de capră neagră, pisată și cernută, când arsura e veche. (34)

Arsuri: (Combustiuni) Se spală partea arsă cu o fiertură de coajă de *ulm*, apoi se presară praf de balebă de vacă sau praf de cărbune din os de porc. Se unge cu albuș de ou, singur sau cu unt proaspăt, lapte dulce închegat, străgheață, apă de var cu untdelemn, alifie făcută cu unt și o ciupercă zisă *pufulete* sau *beșina-porcului*, *calului*. Se mai face un fel de praf din boabe de *fazole-pestriță* și boabe de *porumb*, care se prizează pe arsură, după ce a fost spălată cu zeamă de *porumb-roșu*. Se mai leagă cu untură rece, mălai cu

apă rece ori o felie de mălai copt. Se spală locul ars cu lapte din țâța unei femei, după care se leagă balebă de vacă sau se unge cu o alifie făcută cu untdelemn, ceară, sacâz și săpun ce nu are sodă (săpun moale) În alte părți se face o alifie din săpun și seu sau unt cu gălbenuș de ou. Arsurile se acopăr iarna cu foi de *varză*, vara cu brusturi de *varză*, păliți la foc, sau foi de *hrean* pălite. (29)

Se amestecă zeamă de var cu balebă de cal și se unge rana cu acest must, cu o pană de găină. (15)

Se pune frunză de *lilie* ținută în gaist (spirt). (15)

Se stinge varul și, după ce se așază, se moaie o cârpă curată în apă și cu aceasta se leagă arsura. Se mai leagă și cu cârpă muiată în lapte prins. (16)

Se unge cu ulei de *floarea-soarelui*, curat, sau se pune pe o cârpă curată ulei fript cu ceară de albine și se pune pe rană. (25)

Se pune sare ori chișleag (lapte covăsit), să nu se bășice. Ca legătura cu drojdia de bere mai mare leac nu este. Copilului opărit între picioare i se pune humă curată pisată. (8)

Se fac legături cu mămăligă, vin și sare, apoi cu lut de la rădăcina *plopului*, cu lut galben cu frunze de *tei* muiate în lapte, cu gălbenuș de ou și unt ori pământ ud, să scoată focul. (35) **Vezi Friptură. Opăreală.**

Arșiță: Fierbințeală. Bolnavul are călduri la inimă și răsuflă greu. Dacă boala se învechește, omul dă în năduf, care n-are leac. Se descântă și se bea apă în care s-au stins fiare înroșite ori cărbuni. Se bea apa chiar și cu cărbunii pisați. Se face scăldătoare cu fiertură de *dârmozie*, frunze de *nuc* și *năjiță*, ori numai cu frunze de =. (35)

Astmă: Bolnavul simte greutate în piept și suflă greu. (1)

Asudatul picioarelor: Vezi **Miros de picioare**.

Atacat: Este omul bolnav de oftică. (1) Vezi **Oftică** ș.a.

Atăc: Atac. (Apoplexie sau Tuberculoză) Când omul moare pe neașteptate, moare de atac. (1) Vezi **Oftică**.

Babițe: Boala prinde mai mult pe copiii mici. Bolnavul are arsuri, îl dor gingiile, are frământări prin stomac și slăbește văzând cu ochii. Unele babe descântă în untură de porc, cu un fus și un cuțit. Cu untura descântată se unge cel bolnav. (27)

Baghițe: Când omul varsă și treapădă. Boala trece singură. Se descântă. (35)

Băi: Este adevărat că țăranul face mai mult băi de sudoare în munca lui grea, iar la râu ori la feredeu de aburi se duce doar din an în an și nici atunci. El face fel de fel de scăldători când se îmbolnăvește. Bine-ar fi să le facă și de sănătos, ca să alunge boala. (1)

Bălai*: Bălai ori lăi e părul omului la bătrânețe. (8)

Bălos*: Este omul la care îi curg balele (saliva) fără măsură. (8)

Bărbătoi*: Este femeia cu fire de bărbat și care fuge de bărbați, precum fătărăii fug de femei. Vezi **Fătărău. Feteleu. Sugaci**.

Bârdan. (1) Vezi **Pânticărie, Treapăd** ș.a.

Bătaie de inimă: Se mănâncă încă caldă și presărată cu zahăr inima unui porumbel spin-

tecat de viu. Femeia bolnavă ia inimă de porumbiță. (34)

Bătături: Pentru bătături la picioare să se facă leșie tare de *ciocalăi* și să vâre picioarele într-însa fiind fierbinte, cât se va putea suferi, și să le ții până ce se va răci leșia; atunci ele vor ieși afară din picior, după care să le tai binișor cu briciul. În urmă să legi locul cu *usturoi* pisat și să-l ții neconținut, până se vor usca de tot. La cele de printre degete se poate pune și lână de oaie cu usuc. După scoaterea picioarelor din leșie și tăierea bătăturilor se pot arde și cu piatra-iadului, care iarăși le va secătui. Această operație cu leșia și arderea lor să se facă mai de multe ori, până vor seca. (30)

Se leagă *ceapă* coaptă cu oțet. (35)

Bătutul femeii: Femeia, când va vedea pe bărbat mânios și că are gând rău s-o bată, îndată se umple gura cu apă și să-și vadă de treabă, ținând apă-n gură, căci bărbatul nu o va bate. (30)

Bârfeală*: Scorneală. Minciună este slăbi-ciunea babelor, mai ales. Câte una este deochiată de tot. Lumea îi zice *poșta satului* sau *toaca satului* și se ferește de ea ca de ciumă. Este o boală urâtă, ce n-o vindecă nici dracu. Când se găsesc și între bărbați babe de soiul ăsta este și mai urât. Vezi **Scorneală**. (8)

Bârtă: Vezi **Pânticărie**. **Treapăd**. **Inimă**. **Dureri de stomac** ș.a.

Belea: Vezi **Rânduri** ș.a.

Belitură: (Excoriațiune) Piele se jupoaie la oamenii care mănâncă mămăligă goală. Se pun legători la pânțele cu rădăcină de *șteghie* pisată și plămădită cu miere. (35) Vezi **Jupoială**.

Beșică: **Beșică, beșica-cea-reă** sau **struna** e tot un fel de **abubă**, ce se face în orice parte a corpului. De strună se descântă și se petrece prin ea un fir de mătase roșie, ori se ia o *strafidă, stafidă*, se presară cu puțin praf de țipirig și se pune la strună. Când beșica cea rea e în cap, face dureri nemaipomenite. Se ia borș proaspăt, făină de *grâu* și gândaci de turbă, pisate toate se face un aluat (cocă) și se lipește pe locul unde sigur va ieși beșica. A doua zi dimineața se dezlipește aluatul, arătând bolnavului o beșică plină cu apă și-i explică că aceea e răutatea făcută în cap de beșica cea rea. Beșica se sparge. Apa din ea curge și după două-trei zile, bolnavul scapă de chin. Beșica cea rea de obicei se trage la mână, când e în cap. (27)

Beșica-cea-reă: (Pustula malignă) Beșica-cea-reă se cunoaște îndată când se face, fiindcă iese numai la încheieturi. Deodată o bubuță mică cât un fir de mac se înroșește și face o durere foarte mare. Pentru a o lecuși să cauți o bucățică de *burete-pucios*, să-l moi în apă caldă, apoi să-l ungi cu miere și să-l pui pe beșică, după care vor înceta durerile și se va usca. Se descântă. (30)

Beșici la picioare: Ca să nu faci beșici la picioare. Oamenii care au de umblat mult pe jos îi bine să aibă picioarele curate, iar obielele să fie de pânză de cânepă, pe care, când se încalță cu ele, să le ungă cu seu de lumânare, și în felul acesta va putea face călătorii de luni de zile fără a face bătăături sau beșici la tălpi. (30)

Beșicuțe: (Vezicule) Beșici mici. (1)

Betegos*: Vezi **Bolnăvicios**. (8)

Beteșug: Beteșug este orice boală.

Beteșug-uscat: Vezi **Oftică** ș.a.

Cuprins

Îndrumare pentru folosirea cărții.....	5
Semne.....	7
Bolile și leacurile omului	9
Lista plantelor de leac.....	139
Plante de leac cunoscute de țărănimea română	157
Bolile și leacurile animalelor de casă	161
Literatura.....	189